

Az elemi iskolák tanterve a Szovjetunióban

Janković Miloš, az ismert beogradi pedagógus „Buducnost“ (Jövő) című füzeteiben közli a külföldi pedagógiai szakírók műveit és tapasztalatait. A legutóbbi — februári — füzet a szovjet elemiiskolák tantervével foglalkozik. Ebből a füzetből hozunk itt néhány kivonatot.

A tanév a Szovjetunióban az elemi iskolákban 196 nappól áll. A tanterv napi négy órát előadást ír elő, csak a negyedik osztályban tartható hetenként kétszer öt óra. Az ötödik órát azonban csak könnyebb anyaggal szabad kitölteni: énekekkel, tornával, rajzzal. Az előadási óra 45 percig tart; a szünet az első és a harmadik óra után tíz perces, a második óra után 30 percig tart.

A tanterven nem szabad változtatni és így a tananyag órarendje sem cserélhető fel. Az anyagot úgy kell beosztani, hogy az egyes napok ne legyenek túlterhelve. Ezért dupla órákat sem szabad tartani.

AZ ELEMI ISKOLÁK TANTERVE

Tantárgyak	Osztályok			
	I.	II.	III.	IV.
Anyanyelv	10	10	6	7
Számítás	5	5	5	6
Természetrajz	—	—	2	2
Történelem	—	—	2	2
Földrajz	—	—	2	2
Szépírás	2	2	—	—
Rajz	1	1	1	1
Ének	1	1	1	1
Torna	1	1	1	1
Összesen	20	20	20	22 óra

OLVASÁS:

Az első osztály első félévében a kisdíjakokat olvasásra és írásra tanítják. Hogy a gyermek hozzászokhasson a hangos és folyékony olvasáshoz, a szavakat szótagokra bontják, hogy a gyermek megérthesse a szavak gyártását. Már az első órától kezdve a tanító nagy figyelmet fordít a gyermek beszélőképességének fejlesztésére, szókincsének bővítésére és a beszédhibák teljes kiküszöbölésére. Az első osztályban és a második osztály első félévében állandó, mindennapi gyakorlattal rászoktatják a diákokat a hangos, folyékony olvasásra és a hangtalan, magában való olvasásra is. Már az első osztályban hozzálátanak — persze a tanító támogatásával — a könyvek olvasásához. A tanító segít a könyveket kiválasztani, megvitatni és tartalmukat feldolgozni. Az első és második osztályban a tanulók az olvasási órákon megismerkednek a természet alapismereteivel is. Hogy a tanulók már előbb a gya-

korlatban megismerkedjenek a felolvasandó anyaggal, kirándulásokat rendeznek és növény és állattani intézményeket látogatnak. A harmadik és a negyedik osztályban a tanító nagy figyelmet fordít arra, hogy a diákok megszokják az olvasás közbeni gondolkodást és hogy megfelelő gyorsasággal értelmesen hangosan olvassanak. Az elolvasott szöveg elbeszélése és produktív kiegészítése, valamint versek betanulása mind a négy osztályban kötelező. A szépirodalmi művek olvasása a gyermekre nagy hatást gyakorol.

Az első osztály tananyaga:

1. A gyermekek előkészítése a betűk tanulására; beszélgetések a gyermekekkel, a beszéd szavakra való tagolása, rajz, vonalrajzolás, betűrészirás.

2. Olvasás és írástanítás: mondatok szavakra, szavak szótagokra, szótagok hangokra való bontása; hang és betű; olvasás az ábécés könyvből; értelmes válaszok a tanító egyszerűbb kérdéseire az elolvasott szövegből.

3. Testtartás az írásnál, helyes kéztartás és az írószerek szabályos alkalmazása. A kis és nagy betűk alapvonalírása; szó- és mondatírás; háromvonalhasználat; a leírt szöveg lemásolása; hallás utáni szavak és rövid mondatok leírása.

4. Beszédtan: a sietség nélküli értelmes beszéd fejlesztése; nyelvhibák (raccsolás, dadogás stb.) kiküszöbölése.

A tanító kérdéseire a gyermekek életéről, munkájáról, iskoláról, természetéről rövid de teljes mondatokban való válaszok megszokása.

A való környezet szemléléséről következetes (logikus) beszámolás és mások beszédének figyelmes és türelmes meghallgatása. Képek leírása. Kis gyermekversikék betanulása.

5. Kis mesék folyékony és értelmes olvasása a szavak és betűk ismétlése nélkül. Logikus és teljes válaszok a tanító kérdéseire az elolvasott szövegről. A szöveg elmesélése. Mesék és cikkek önálló olvasása az iskolában és otthon.

6. A nyelvtan alapismeretei.

A második osztály tananyaga

1. Kis mesék és cikkek szép, folyékony, értelmes olvasása és elbeszélése.

2. Magánosan való olvasás után a tanítónak mesélni a tartalmat.

3. Válaszok a kérdésekre az elolvasott szövegről és a szöveg elbeszélése. A szöveg tagolása és tervszerű összeállítása a tanító segítségével.

4. Könyvismeret. A könyv címe, a szerző neve, könyvjegyzék, oldalak és fejezetek.

5. Beszélgetés a könyvekről, az érdekes részletek rövid elbeszélése.

6. Szókincsbővítés: a szövegben előforduló szavak értelme, jelentéses jelentésű szavak keresése. Pl. Lárma — csend.

7. Verstanulás.

8. További nyelvtan és helyesírás tanulás.

A harmadik osztály tananyaga:

1. Folyékony, figyelmes, hangos olvasás.

2. A szövegben a kérdésekre adott válasz megkeresése, a főszereplők megjelölése, külsejük, jellemük leírása és viselkedésük elbírálása. A szöveg taglalása és tartalmának logikus magyarázata, (tervösszeállítás); A szövegben egy bizonyos gondolat igazolását megkeresni. Szókinésbővítés; a szavak külön és a szövegben való jelentése: a saját beszédben hasonló, de nem azonos jelentésű szavak alkalmazása.

3. Ujságismeret és a pionir-naplók hasznosítása: hogy kell az ujságban megtalálni a szükséges anyagot, hogyan kell felhasználni plakáthoz stb.

4. Beszélgetések az iskolán kívüli olvasásról: melyik könyvet vetted ki az iskola könyvtárából, ajánlod-e barátodnak, mi tetszett a könyvben, mesélj arról amit olvastál.

5. Cikk vagy könyv tartalmának elbeszélése.

6. Versek és próza betanulása.

7. Szó és mondatban, helyesírás.

A negyedik osztály tananyaga

1. Esztétikus olvasás.

2. Az elbeszélések főalakjainak külsejét, jellemrajzát leírni és cselekményeiket bírálni, a szerző viszonya a főalakhoz. A cikk szétbontása és tervszerű összeállítása.

3. Az olvasott szöveg alapgondolatának kifejtése.

4. Képletes kifejezések (melléknevek, átvittértelmű szavak, hasonlatok) magyarázása. Különböző mondatok összeállítása ugyanazon szavakból, de úgy hogy az egyik mondatban a szó igazi jelentése, a másokban átvitt értelme legyen. Hasonlatok alkalmazása a beszédben. Politikai és tudományos-tehnikai műszavak. Jelentésük beszédünkben.

5. Versek és művészi kis prózai részletek művészi olvasása.

6. Beszélgetések az iskolán kívüli olvasmányokról: könyvtárak látogatása, könyvjegyzékben való jártasság, több hasonló témájú könyv egyidejű olvasása, a könyvek összehasonlítása (milyen kérdéseket tárgyal a könyv, milyen hasznunk van a könyvolvasásból).

7. Önnálló könyvolvasás jegyzetkészítéssel a tanító támogatásával, utasításával.

8. Nyelvtan és helyesírás.

Szépirodalmi művek az iskolában és az iskolán kívüli olvasásra

Az ifjúság nevelésében nagy jelentőségük van a szépirodalmi műveknek.

Mesék és versek olvasása, művészi próza elbeszélése és betanulása — mindez szélesíti a gyermek látókörét, érzésbélileg gazdagítja, sok konkrét példát nyújt a múltból és jelenből.

A harmadik és negyedik osztály tanulóinak már meg kell érteniük az elolvasott művek tartalmát, meg kell különböztetniük az egyes műfajokat (mese, rege, elbeszélés).

Az olyan szépirodalmi művek, amelyek szép nyelvezettel és nyelvtannal tűnnek ki, gazdag anyagot szolgáltatnak a szó- és írásbeli beszéd gyakorlására.

A szépirodalmi művekben visszatükröződnek a mult és jelen társadalmi eseményei, pld. a jobbágyidők életmódja és szokásai (Nekraszov: „A nöstényfarkas“, Korolenko: „Rabszolgaperecek“ stb.), a munkásosztály oroszországi és nyugateurópai harcainak egyes részletei (Gorkij: „A páрмаi sztrájk“ stb.), a szocialista építés — gyárak, kolhozok, szocialista álláspont a munkával szemben (Iljin: „Mese a nagy tervről“ stb.).

A tantervben előírt sok írásmű közelhozza a gyermekeket a természethez, pld. Puskin természetleírásai.

A kötelező olvasmányokon kívül feltétlen szükséges, hogy a tanító beszeresse a népelet fontosabb eseményeinek szentelt gyermek- és ifjúsági irodalmat: szavalásra, szavalókórusoknak előadásra és dramatizálásra alkalmas verseket és prózát és falujszágok és megfelelő plakátok összeállítására szükséges jelszavak gyűjteményét.

Tamássy Pál

Függelék a szovjet elemi iskolák tantervéhez

Iskolánkívüli olvasmányok első és második elemisták számára.

Andersen: Mesék.

Barto: Versek.

Bijanki: Kiek ezek a lábak? Kinek van jobb orra? Ki miről énekel. Erdéi lak.

Bulatov: Orosz népmesék.

Virta: Az idegen nő.

Garsin: Az utazó béka.

Gauf: A kicsi.

Grimm: Mesék.

Hugo V.: A kőzet.

Ersov: A púpos lovacska.

Zsjtkov: Az elefántról.

Kvitko: Levél Vorosilovhoz. Majd ha én felnövök.

S. Mamin: Ilonka meséi.

Marsak: Posta. Tegnap és ma.

Majakovski: Új puskákat veszek a kezembe.

Perovszka: Gyermekek és vadállatok.

Pero: Mesék.

Puskin: Mese a halászárról és a halacszkárról.

—: Mesék Leninről.

Rozanov: Egy füvecske élményei.

Tolsztoj: A cápa. A három medve. Mesék az állatokról. Mesék.

Uspenski: Négy háborús történet.

Csukovski: Doktor Ajbolit.

Iskolánkívüli olvasmányok harmadik elemisták számára.

Barto: Versek.

Bjanki: Az erdei ujságok.

Verskája: Tanja, a forradalmárnő.

Gajdár: A távoli országok.

Defoe: Robinson Krusoe.

—: Gyermekek Sztalinról.

Iljin: Hogyan tanulta meg az autó a járást.

Kirton: Az én vidám pajtásaim.

Krilov: Válogatott elbeszélései.

Kipling: Riki-tiki-tavi. Mesék.

Sibirják M.: Mesék.

Marsák: Vidám órácska.

Majakovszki: Gyermekeknek.

Nekraszov: Versgyűjtemény.

Perovszkája: Gyermekek és vadállatok.

Puskin: Regék, Versek.

Raspe: Münhausen báró élményei.

Swift: Gulliver utazásai.

Seton-Tomp: Csinki sérült füle.

M. Twain: Saiwer Tamás kalandjai.

Tolsztoj A.: Az arany kulcs.

Tolsztoj L. N.: Mesék az állatokról.

Turgenjev: A pacsirtáról.

Uljanova I.: Ilics V. iskolás- és gyermekévei.

Fagyevjev: Hózivatar.

Iskolánkívüli olvasmányok negyedik elemisták számára.

Arszenjev: Dersu Uzala.

Bajdukov: Találkozásom Sztalinnal.

Bjanki: Háborús évek.

Verne Gyula: Grant kapitány gyermekei, 80.000 kilométerre a víz alatt. A tizenöt éves kapitány. A titokzatos sziget.

Gajdár: Távoli országok. A hadititok. Iskola.

James: Dimka.

Durov: Durov apó állatai.

Zsitkov: A távirat.

Zamosalov: Sziget a szteppén.

Iljin: Hogyan tanulta meg az autó a járást. Mese a nagy tervről. Nap az asztalon. Feketével a fehérén.

Katajev: Fehérlik a távoli vitorla. Álom.

Kipling: Maugli.

Kujbiseva: Valeniján Kujbisev.

Ljermontov: Válogatott versei.

J. London: A farkas.

Nekraszov: Válogatott versei.

Pereljman: Ujságlapok.

Puskin: Dubrovzski. A kapitány leánya.

Seton Tom: Dominók. Az élet hőse.

Turgenjev: Mumu. A farkas. A bezs mező.

Twain M.: Saiwer Tamás kalandjai. Huckieberry Finn kalandjai. Koldus és királyfi.

Tolsztoj L.: Kaukázusi fogoly.

Csehov: Elbeszélések.

Jakovljev: Roaljd Amundsen élete.

Jakovljev: Pavle Morzov, a pionir.

Szépirodalmi művek iskolai használatra.

III-ik osztályú elemisták számára.

1. Marsak: A különítmény. 2. Garsin: Az utazó béka. 3. Puskin: Regé a halászlóról és halacsokról; Szaltan császár regéje. Téli este. Téli út. 4. Tolsztoj L. N.: Ugrás. 5. Csehov: Kastanka. 6. Nekraszov: A nőstényfarkas. Toptihin tábornok. 7. Krilov: A farkas és a sirály. 8. Kórolenko: A rabzslgák gyermekei és az úri kölykök. 9. Serafi-movié: A két istenanya. 10. Mamin-Sibirják: Telelés északon. 11. Tolsztoj L. N.: A kaukázusi fogoly. 12. Gorkij: A páрмаi sztrájk. 13. Nekraszov: Mazaj apó és a nyulak. 14. Krilov: A majom és a tükör; A mopszli és az elefánt. 15. Inber Vera: Öt nap és éjszaka. 16. Uljanova A. I.: Ilies Vladimir iskolás- és gyermekevei. 17. Kirszánov: A munka dala. 18. Iljin: Mese a nagy tervről. 19. Majakovszkij: Veszem az új puskát. 20. Marsák: Mister Twister. 21. Ivensen: Mindenhol május. 22. Kaszit: A jégtábla. 23. Tjutsev: Tavaszí zivatar.

IV-ik osztályú elemisták olvasmányai az iskolában

1. Népregék: A pap és a muzsik; A muzsik és az úr; Ivanusa — a butácska. 2. Krilov állatmeséi: A kakukmadár és a farkas; A varjú és a róka; Két hordó; A munkás és a paraszt. 3. Puskin: Mese egy papról és a munkásáról; Ősz; Tél; Rab; Versek. 4. Koljcov: Tavaszí eső. 5. Tjutsev: Tavaszí vizek. 6. Nekraszov: A falusi kulák; A falu gyermekei. 7. Nikitin: Reggel a tóparton. 8. Emi-Sjaon: Sanghai at-tatódal. — Az utóbbi fősorolt művek mind versek. 9. Goncsarov: Az Oblomovok álma. 10. Csehov: Vanjka. 11. Andrejev: Dal a nyaralóról. 12. Garsin: A jelzés. 13. Hugo V.: Gavros. 14. Gorkij: Pepe; Arhip apó és Lenjka. Május elseje (vers). 15. Skulev: Kovácsok (vers). 16. Kazin: A munkások májusa (vers); A szelid hattyú (vers). 17. Gajdar: A forradalom előestéjén. 18. Isbah: Leninről és Licsanuról (vers).

M i t ö r t é n t a n é p i e s e k k e l ?

Az európai politikai válság, mely a háborút közvetlenül megelőzte életre hívott több délkeleteurópai államban olyan mozgalmakat, amelyek a népi egység jegyében a kis nemzetek összes társadalmi rétegeit egybefoglalva a nagy-hatalmak politikájával szemben egységes népi magatartást céloztak. Amikor ezek a mozgalmak Magyarországon az n. n. „népiesek” csoportosulását eredményezték, az egész magyar nyelvterületen nagy érdeklődéssel tekintettek a magyar demokrácia eme újjáéledése felé. Mi történt, hogy csekély két-három év után már a „népiesek” felemelkedésé-